

Diana Adamek

VASCO DA GAMA NAVIGHEAZĂ

DIANA ADAMEK

Vasco da Gama navighează

Colecția: INSOMNII
Coperta colecției: Cristian NEGOI
Coperta I: Reproducere după o lucrare de Ion Stendl

Editori: Aura CHRISTI & Andrei POTLOG
Lector: Ion LAZU
Director economic: Mihaela DAVID
Tehnoredactor: Alexandra-Alina PREDA
Departament difuzare: Adrian PREDA, Claudiu MOLOCI
Departament proiecte: Alexandru ȘTEFĂNESCU

Editura EUROPRESS GROUP
O.P. 22, C.P. 113, București, 014780
Tel./Fax.: 021-2125692; Tel.: 021-3106618
Comenzi carte prin poștă:
Tel.: 021-2125692
E-mail: fcideeaeuropeana@yahoo.com
www.ideeaeuropeana.ro

© EUROPRESS GROUP 2010

ISBN 978-973-1727-83-7

Printed in ROMANIA

DIANA ADAMEK

*Vasco da Gama
navighează*

EUROPRESS GROUP

DIANA ADAMEK s-a născut la Baia Mare, la 26 aprilie 1957. Absolventă a Facultății de Litere a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (1980).

Doctor în litere. În prezent, conferențiar la Catedra de Literatură universală și comparată a aceleiași facultăți. Președinte al Asociației culturale „Mediterraneană”. A coordonat (împreună cu Ioana Bot) volumul *Portret de grup cu Ioana Em. Petrescu*, 1991. A publicat volumele: *Trupul neîndoielnic*, 1995 (Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor, Filiala Cluj-Napoca), *Ochiul de linx. Barocul și revenirile sale*, 1997 (ed. II, 2002), *Castelul lui Don Quijote*, 2002, *Transilvania și verile cu polen. Clujul literar în anii '90*, 2002 (Premiul pentru critică și istorie literară al Uniunii Scriitorilor, Filiala Cluj-Napoca), *Pata-Tata. Șah*, 2004, *Eseuri creole*, 2005 (Premiul pentru eseu al Uniunii Scriitorilor, Filiala Cluj-Napoca).

PORUNCA DE NEÎNVINS A PROZEI

Undeva, în spațiile ascunse ale eseului, în pliurile frazelor care se lungesc căutîndu-se cu îndărătnicie una pe alta, se ascunde proza. Izbucnește neacademic, chiar deranjant, forțînd limitele strîmte ale limbajului conceptual, ale metodei. Diana Adamek ar spune: la fel cum în jocul de șah regulile stricte, arsenalul restrîns de mutări e la un moment dat învins, doborît de lumile care iau naștere, de piesele vii ce se urmăresc pe tablă și se întîlnesc răpunîndu-se sau înlocuindu-se în tot mai multe istorii pe care nu le mai controlează nici o metodă, nici o carte cu reguli de joc, cu sfaturi. Gambitul Damei, Apărarea Siciliană, toate acestea au mai fost cîndva, degetele jucătorilor le-au imprimat în vizibil și, totuși, trecutul pe care îl poartă nu se poate desfășura decît în largi narațiuni fără sfîrșit sau cu final ce răsare tîrziu, la capătul unei lungi călătorii.

Două culori în jocul de șah. Cîteva forme, cioplite uneori baroc, altele simplu, minimal. În mîinile unui critic textul nu pare mai bogat. Prețul limpezimii se plătește

scump. Claritate cerută încă de miza pe rațional, de legitimitatea carteziană a studiului filologic, regăsită, doar aparent contradictoriu, de pragmatismul contemporan. Lipsesc tenebrele. Eroii. Imprevizibila mișcare a inteligenței, deodată creativă, dând naștere unor lumi pe care ni le refuzăm constant.

Dar undeva, cum spuneam, eseul se fisurează. E răpus de năvala apelor. Și puțini critici știu mai bine decât Diana Adamek cum să spună povestea (sau poveștile, nenumărate, sinuoase) acestei surprăzi.

Lectura cărților anterioare ale Diane Adamek înseamnă o întoarcere fascinantă a înțelesului critic înspre cel narativ care a fost izvorul său. Zona negată, uitată de ambiția și construcțiile eului modern, de credința sa iluzorie în știință, de orgoliul rațiunii (care e și al identității), de potolirea și izgonirea repetată a subiectivității, a omului manierist (în care crede încă Gustav René Hocke), de încercuirea nebuniei pentru a permite epistema normalității, pentru a ne permite pe *noi*. Ani la rînd o prezență constantă în presa culturală, apoi universitar, doctor în filologie, se poate spune că Diana Adamek și-a plătit obolul către normalitate, însă întotdeauna cu o diferență. O margine a studiilor ei a rămas să strălucească altfel. S-ar putea spune: după regulile barocului, acest subiect atît de plăcut Diane, această obsesie ca visul lui Kubla Khan pe care textele ei, crezînd prea puțîn că o pot îmblînzi, au învățat treptat să o dezlănțuie. Călătoria pe care textele ei o conțin, atît în scriere, cît și în lectură, e, la fel cu cea a lui Vasco da Gama în romanul de față, vastă și decisivă. Fără șovăieli și, totuși,

cu tot mai mult curaj, izvorul narativ al conceptelor, originea epopeică a subiectivității, deșertul simbolic al criticii se suprapun peste obișnuințele lumii în care am învățat să trăim. Asemănător, peste scrisul Dianei Adamek, se suprapune, cu puterea de atracție și cu arsenalul de mistere și arhetipuri ale Indiilor, literatura.

Învingătoare subtilă, ca privighetoarea lui Keats sau faunul de marmură al lui Hawthorne. Borges spune, vorbind despre acesta din urmă, că rațiunea nu trebuie să se amestece în domeniul artelor. În romanul lui Hawthorne, un soldat roman călare, semn al civilizației și al normalității, al rațiunii și al umanului (la fel cum îi predică August lui Virgiliu în lungul roman al lui Broch), se aruncă în abisul unei fîntîni. Pentru logică și rațiune, pentru pragmatism și știință, gestul este de neînțeles, interpretarea este sufocată, înfrîntă. Multiplicitatea și variația, curba și spirala nu mai răspund. În ele e acel *furor* de care vorbește Michelangelo. Sunt ecuațiile complexe ale visului și ale creației.

Filele de pergament și de istorie uitată ale romanelor.

Cititorii Dianei Adamek nu mai sunt de multă vreme cei încrîncenați și raționali, cei care nu au răbdarea partidei de șah și nici imaginația de a o duce la capăt, de a construi istoria ei. Îmi pot cu greu închipui referenții unei comisii de doctorat parcurgînd cu mîgală splendoarea frazelor din cărțile despre șah ale Dianei sau, dacă acest efort e totuși posibil, abilitatea lor de a urma distanțele și perspectivele pe care scrisul le implică.

Cu o voce saluți marea, cu alta pămîntul, spune eroul din romanul de față.

Și din nou: izvorul narativ al cuvintelor, al conceptelor, al lucrurilor și al lumii a fost uitat.

În 1919, Harold Nicolson, un tânăr diplomat britanic, îl întâlnește pe Marcel Proust și în conversația care urmează romancierul francez se arată interesat de felul cum arată o zi obișnuită din viața interlocutorului său. Acesta îi răspunde în câteva propoziții, dar Proust insistă. Dorește ca totul să fie povestit lent, cu toate detaliile, fiecare amănunt, fiecare fapt, fiecare loc și fiecare persoană care apar. Nimic să nu fie eliminat, marginalizat de încercarea de a rezuma, de a povesti rapid, de a alege. Abia când e atins acest ritm, povestea se poate desfășura și înțelesurile ei își dezvăluie adâncimea.

Romanul Dianei Adamek trebuie citit cu o atitudine asemănătoare. Atenția cu care e scris face ca, în ciuda numărului restrâns de pagini, bogățiile sale să fie multiple și totuși accesibile. *Nu privirea face înțelesul acestei lumi*. Jocul de șah a învățat-o pe Diana Adamek revelația mișcării, puterea obiectelor și legăturile dintre ele, felul în care în volutele spațiilor se ascunde istoria, cea autentică, plină, fără rest. Nici un paragraf nu e simplu, nu îndeplinește funcția simplă a intermedierii. Orizontalitatea lecturii e încărcată de verticala unei percepții suplimentare, în care se insinuează culoarea, atmosfera, atingerea care nu poate fi epuizată.

Un singur pasaj poate sta mărturie felului în care Diana Adamek dezvăluie lumile, grija cu care fraza se construiește și spațiile pe care le deschide: *aș fi ales ouă verzi Estremadura, clătite cu creveți și mușchi de vită cu sos de cafea sau poate ostropel de caracatiță în vin alb și*